

**Een archeologisch inventariserend
veldonderzoek door middel van boringen
aan de Rhederweg 9 te Bellingwolde,
gemeente Bellingwedde (Gr)**

H. Buitenhuis

ARC-Rapporten 2009-198

Groningen
2009
ISSN 1574-6887

Colofon

Een archeologisch inventariserend veldonderzoek door middel van boringen aan de Rhederweg 9 te Bellingwolde, gemeente Bellingwedde (Gr)

ARC-Rapporten 2009-198
ARC-Projectcode 2009/301

Tekst

H. Buitenhuis

Afbeeldingen

B. Schomaker

Tekstuele aanpassingen en redactie

N. van Malssen

definitieve versie

Autorisatie — C.G. Koopstra

Uitgegeven door

ARC bv

Postbus 41018

9701 CA Groningen

ISSN 1574-6887

Groningen, 2009

Een recente lijst van de ARC-Rapporten is te vinden op www.arcbv.nl

Projectgegevens

Projectnaam	Rhederweg 9
Projectcode	2009/301
Archisnummer	37266
Beheer en plaats van documentatie	Archaeological Research & Consultancy
Projectleider	dr. H.Buithuis, ARC
Contact	050-3687 100, h.buithuis@arcbv.nl
Opdrachtgever	Dhr. J. Kruiter
Contact	0597 -32762, kruiter63@home.nl
Bevoegd gezag	Gemeente Bellingwedde, dhr. B. Kruize

Locatiegegevens

Toponiem	Rhederweg 9
Plaats	Bellingwolde
Gemeente	Bellingwedde
Provincie	Groningen
Kaartblad	13B
RD-coördinaten	N: 273.787/568.972 O: 273.833/568.927 Z: 273.787/568.871 W: 273.735/568.914
Oppervlakte	400 m ²

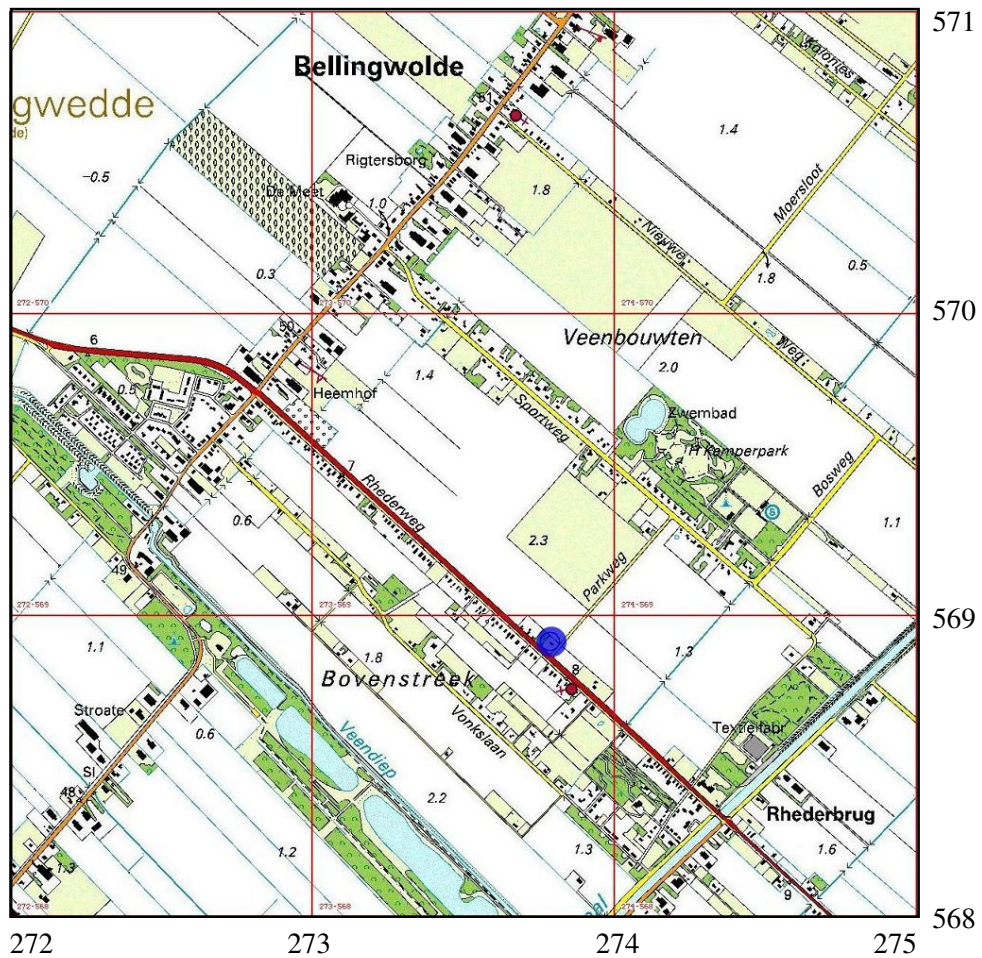
Beschrijving onderzoekslocatie

Geologie	Noordelijk zandgebied
Geomorfologie	Dekzandwieling (3L10)
Bodem	Veldpodzolgronden (Hn21)
Historische situatie	agrarisch terrein
Archeologische verwachting	Hoog

Legenda

● Onderzoekslocatie

Afbeelding 1. Topografische kaart van de onderzoekslocatie en omgeving, voorzien van RD-coördinaten. Bron: Topografische Dienst Nederland.

1 Inleiding

1.1 Aanleiding tot het onderzoek

In opdracht van dhr. J. Kruiter te Bellingwolde heeft Archaeological Research & Consultancy (ARC bv) een archeologisch inventariserend veldonderzoek (IVO) door middel van boringen uitgevoerd aan de Rhederweg 9 te Bellingwolde, gemeente Bellingwolde (Gr). Aanleiding tot dit onderzoek is het voornemen op dit terrein een nieuwe schuur te bouwen. Door deze werkzaamheden worden mogelijk archeologische resten bedreigd. Conform de Wet op de archeologische monumentenzorg¹ dient het plangebied eerst te worden onderzocht op de aanwezigheid van archeologische waarden. Het bureau-onderzoek is verricht in april 2009 door drs. M. Rooke van Steunpunt Libau te Groningen.² Het veldwerk vond plaats op 25 september 2009 en is uitgevoerd door dr. H. Buitenhuis en B. Schomaker. Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd conform de eisen die gesteld worden in de Kwaliteitsnorm voor de Nederlandse Archeologie (KNA versie 3.1)³ en de aanbevelingen zoals gesteld in het bureau-onderzoek.

1.2 Ligging en beschrijving van het onderzoeksgebied

Het onderzoeksterrein is gelegen op het perceel Rhederweg 9 te Bellingwolde, ten westen van de huidige bebouwing. Het terrein is momenteel in gebruik als paardenwei. Het oppervlak van het onderzoeksgebied is ca. 400 m².

1.3 Overzicht van de geplande werkzaamheden

De geplande werkzaamheden omvatten de bouw van een schuur met de afmeting van ca. 20x15 m. Deze schuur wordt licht gefundeerd en het vloeroppervlak zal niet worden verdiept.

1.4 Doel van het onderzoek

1.4.1 Bureau-onderzoek

Doel van het bureau-onderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in en om het plangebied. Op basis van de verkregen informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld. Hierin wordt beschreven of er archeologische resten aanwezig (kunnen) zijn in het plangebied, wat de potentiële aard en omvang hiervan is en of de voorgenomen werkzaamheden in het plangebied een bedreiging vormen voor

¹In werking getreden op 1 september 2007.

²Bellingwolde, Rhederweg 9 (gem. Bellingwedde). Een Archeologische Bureauonderzoek. Libau, 09 april 2009.

³De inhoud van de KNA kan worden geraadpleegd op www.sikb.nl.

het bodemarchief. Indien dit het geval is, wordt geadviseerd op welke wijze hiermee in het vervoltraject van de plannen rekening dient te worden gehouden.

1.4.2 Inventariserend veldonderzoek

Het inventariserend veldonderzoek (IVO) dient ertoe het in het bureau-onderzoek voorgestelde verwachtingsmodel te verifiëren en met veldwaarnemingen te completeren. Het IVO bestaat uit drie stappen: verkennend, karterend en waarderend. Het verkennend onderzoek richt zich op de bodemopbouw en mogelijke bodemverstorings die de archeologische trefkans kunnen beïnvloeden. Het karterend onderzoek stelt vast of er al dan niet archeologische waarden aanwezig zijn. Het waarderend onderzoek bepaalt de waarde van de archeologische resten.

1.5 Werkwijze

Het IVO is uitgevoerd als een verkennend booronderzoek. Hiertoe zijn op het onderzoeksterrein vier boringen gezet met een edelmanboor met een diameter van 7 cm tot minstens 20 cm in het onverstoorde zand (C-horizont) tot een diepte variërend van 75–100 cm –mv. Deze boringen zijn verspreid over het terrein gezet om een juiste, algehele indruk van de bodemopbouw te kunnen krijgen. De boorkernen zijn zorgvuldig uitgelegd, waarbij de opeenvolgende bodemlagen precies konden worden beschreven en opgemeten. Het opgeboorde materiaal is doorzocht op de aanwezigheid van archeologische resten. Vervolgens is de bodemopbouw per boring beschreven en is er gelet op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals aardewerkfragmenten, houtskool, fosfaatvlekken, vuursteen, natuursteen, verbrand leem en bot. De boringen zijn beschreven volgens de Archeologische Standaardbeschrijvingsmethode (ASB). Naast het boren is, voor zover mogelijk, een oppervlaktekartering uitgevoerd, bestaande uit het aflopen van het gehele terrein en het inspecteren van allerlei ontsluitingen waaronder molshopen. Het terrein bestaat uit een grasveld, waarin de vondstzichtbaarheid zeer gering is.

2 Resultaten bureau-onderzoek

Het bureau-onderzoek is verricht door Steunpunt Libau. Uit dit onderzoek blijkt, dat de locatie is gelegen op een dekzandwieling. De bodem in deze dekzandrug wordt aangegeven als een veldpodzolgrond. Bewoningsresten uit de prehistorie bevinden zich vooral op podzolgronden. Vanaf de (Late) Bronstijd tot de Middeleeuwen was het gebied grotendeels bedekt door veen en niet geschikt voor bewoning. Bewoningsporen uit deze periode worden daarom niet verwacht. In de directe omgeving van het onderzoeksterrein zijn geen archeologische waarnemingen gedaan. Wel zijn in de omgeving van het plangebied vondsten aangetroffen die dateren van voor de (Late) Bronstijd en vanaf de Middeleeuwen.

2.1 Gespecificeerd archeologisch verwachtingsmodel

De bodem in het plangebied bestaat uit podzolbodems, waarin resten uit de prehistorie kunnen worden aangetroffen. In de omgeving van Bellingwolde zijn in het verleden meermaals prehistorische resten aangetroffen. De podzolbodems in het onderzoeksgebied worden niet bedekt door andere lagen. Daarom bestaat de kans dat deze bodems zijn aangetast door (sub)recentelijke activiteiten. De gaafheid van de bodem en de eventuele aanwezigheid van archeologische resten kunnen door veldonderzoek worden vastgesteld. Daarom wordt geadviseerd om archeologisch bodemonderzoek uit te voeren in het plangebied. Dit bodemonderzoek dient vast te stellen of de bodem intact is en of er zich archeologische resten in bevinden. het bodemonderzoek dient te worden uitgevoerd met een guts of een edelmanboor om de intactheid van de bodem vast te stellen. Bij de aanwezigheid van intacte podzolbodems dient dit te worden gevolgd door megaboaronderzoek met een edelmanboor van 15 cm om bodemmonsters te nemen en deze via zeven te onderzoeken op de aanwezigheid van archeologische indicatoren.

3 Resultaten inventariserend veldonderzoek

3.1 Booronderzoek

Voor het plangebied geldt een voorschrift voor verkennend booronderzoek van zes boringen per ha. Om toch een goed inzicht te verkrijgen in de bodemopbouw zijn op dit terrein van 400 m² vier verkennende boringen geplaatst (afb. 2). De bodem bestaat van onder naar boven uit (bijlage 1):

- geel, lichtijzerhoudend zwak siltig, leemarm zand (C-horizont), tot een diepte van 45 – 55 cm –mv;
- lichtbruingeel, sterk bruingevekt leemarm zand. Dit zand doet rommelig aan en bestaat uit een mengeling van geel zand van de C-horizont en bruin zand van een B-horizont. Deze komt voor tot een diepte van 30]–45 cm –mv;
- grijs leemarm zand, licht humeus, de bouwvoor.

Alleen in boorpunt 1 is een iets andere bodemopbouw waargenomen. Hier werd onder de bouwvoor lichtgrijs zand aangetroffen, waaronder een laag met een mengeling van lichtgrijs en bruin zand. Op een diepte van 80 – 100 cm –mv wordt een restant van een donkerbruine B-horizont gevonden die over gaat in lichtbruingeel zand van de C-horizont. Geconcludeerd kan worden dat bij boringen 2–4 in het verleden wel een veldpodzolbodem aanwezig is geweest, maar dat deze (sub)recent is verstoord. Ook bij boring 1 is de bodem verstoord. Hierdoor is geen onverstoorde E-horizont op een verstoorde EB-horizont aan te treffen: de bodem lijkt tot minstens 80 cm –mv te zijn gewoeld. Dit wordt door de eigenaar dhr. J. Kruiter bevestigd. Omdat de bodem is verstoord, zijn er geen megaboringen gezet en zijn er geen grondmonsters genomen.

3.1.1 Vondsten

Er zijn geen archeologische indicatoren aangetroffen.

4 Samenvatting en conclusie

In het bureau-onderzoek is de verwachting geformuleerd dat voor het onderzoeks-terrein een hoge archeologische trefkans geldt op resten uit de prehistorie indien de (veldpodzol)bodem min of meer intact zou zijn. Uit het verkennend booron-derzoek is echter gebleken dat de bodem tot in de C-horiont is verstoord. Daarom wordt de kans nog archeologische resten *in situ* aan te treffen zeer gering geacht.

5 Aanbeveling

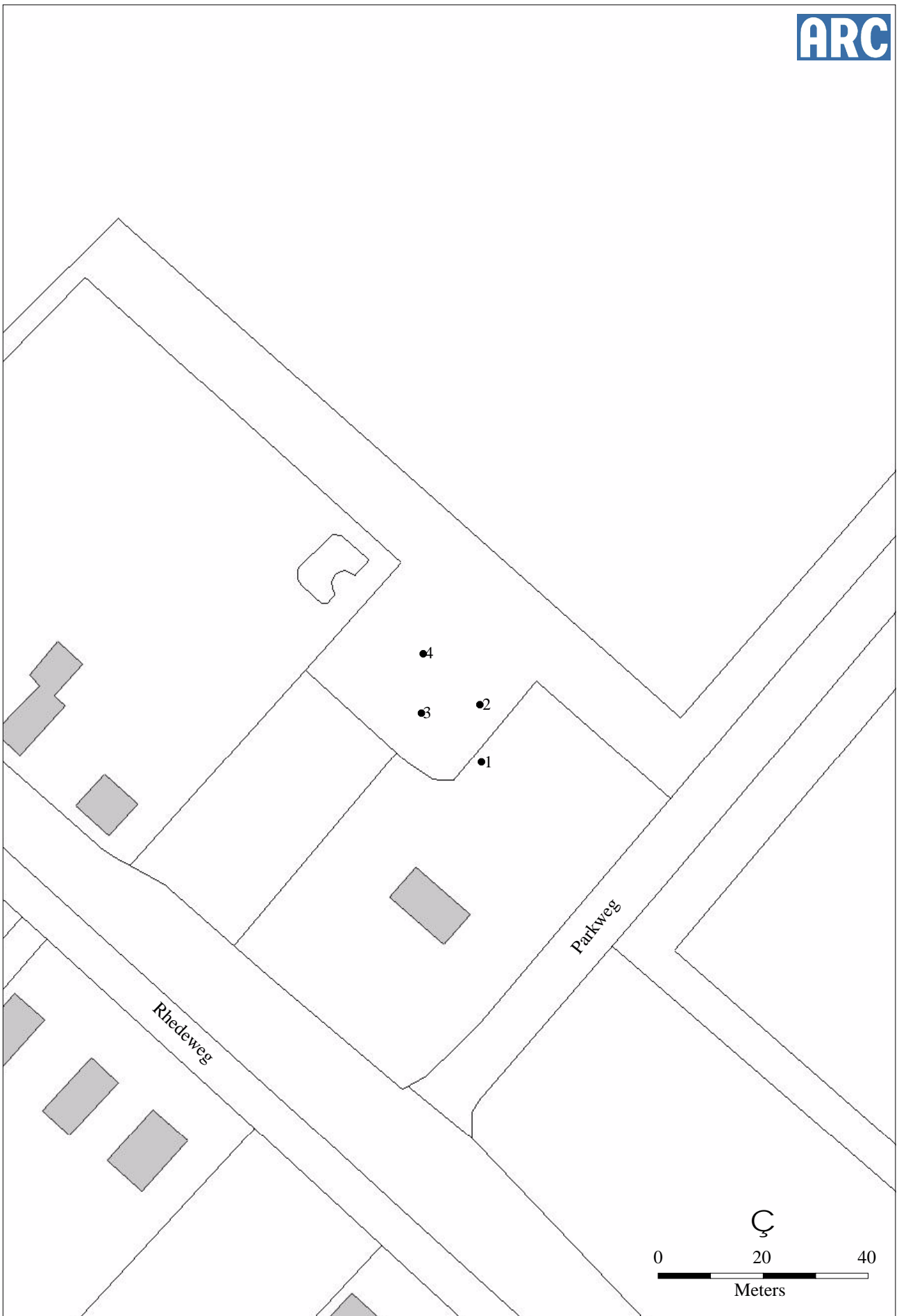
Omdat de bodem vrijwel overal tot in de C-horizont is verstoord, is de kans om archeologische resten aan te treffen zeer gering. Daarom wordt aanbevolen het terrein vrij te geven. Wanneer bij de uitvoering van de werkzaamheden onverhoopt grondsporen en/of vondsten worden aangetroffen, dan dient hiervan direct melding te worden gemaakt bij het bevoegd gezag, de gemeente Bellingwedde in persoon van dhr. B. Kruise.

Literatuur

Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland). Vierde, geheel herziene druk.

Brandt, R.W. et al. (red.), 1992. *ARCHIS. Archeologisch Basis Register, versie 1.0*. Amersfoort.

Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.

Afbeelding 2. Locatie van de boorpunten op het onderzoeksterrein Rhederweg 9 te Bellingwolde.

Bijlage 1 Boorstaten

Locatiebepaling	gemeten, GPS
Referentievlak	Normaal Amsterdams Peil
Maaiveldhoogtebepaling	geschat, overige methoden
Nauwkeurigheid maaiveldhoogte	100 cm

De volgende afkortingen worden in de boorstaten gebruikt.

grondsoort (onderdeel lithologie)	s1	zwak siltig
Z zand		

bijmengsel (onderdeel lithologie)

boring 1 *RD-X: 273.803. RD-Y: 568.934. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
40 Zs1	grijs	geleidelijk	
60 Zs1	licht grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: E.</i>
80 Zs1	licht grijs	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: EB. Vlekken: matig gevlekt, bruin.</i>
100 Zs1	donker bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: B.</i>
120 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 2 *RD-X: 273.803. RD-Y: 568.945. Boormethode: edelmanboring.*

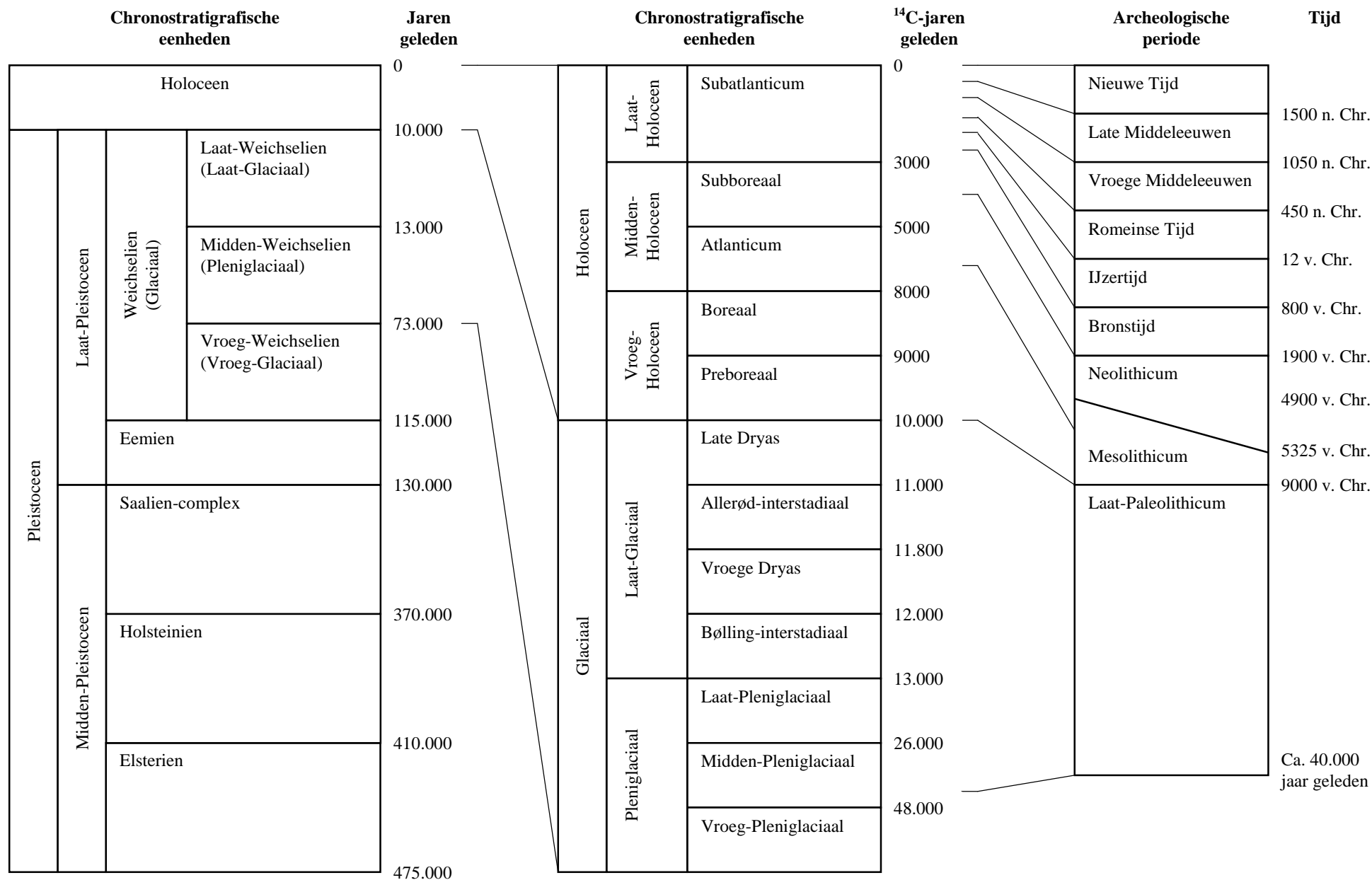
<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
35 Zs1	grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
55 Zs1	geel	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: BC. Vlekken: sterk gevlekt, bruin. Opmerkingen: rommelig ebc.</i>
100 Zs1	licht geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 3 *RD-X: 273.792. RD-Y: 568.943. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
35 Zs1	grijs	scherp	
45 Zs1	bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: BC. Vlekken: sterk gevlekt, licht geel. Opmerkingen: rommelig.</i>
75 Zs1	geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

boring 4 *RD-X: 273.792. RD-Y: 568.954. Boormethode: edelmanboring.*

<i>diepte lithologie</i>	<i>kleur</i>	<i>grens</i>	
30 Zs1	grijs	scherp	<i>Bodemkundige interpretaties: bouwvoor.</i>
45 Zs1	licht bruin	geleidelijk	<i>Bodemhorizont: BC. Vlekken: sterk gevlekt, bruin. Opmerkingen: rommelig.</i>
75 Zs1	licht geel	beëindigd	<i>Bodemhorizont: C.</i>

Bijlage 2. Een overzicht van geologische (chronostratigrafische) en archeologische periodes. Door: A.J. Wullink. Gebaseerd op: Brandt et al. 1992; De Mulder et al. 2003; Berendsen 2004.